Müdafinin Mazeretine Belge Şartı

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	03.09.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2022/3575	Anayasa 36, CMK 188, 251, 252, 272/3-a, 6216 m.50

ÖZET

Basit yargılamaya itiraz üzerine açılan tek celselik duruşmada müdafinin CELSE uygulamasıyla bildirdiği mazeret belgesiz diye reddedilmiş, mütalaa alınıp kesin mahkûmiyet kurulmuştur. AYM bu yaklaşımı aşırı şekilci bularak savunma için gerekli zaman ve kolaylık hakkının ihlaline hükmetmiştir.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/mudafinin-mesleki-mazereti-belge-sarti-aym-2022-3575/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ — İKİNCİ BÖLÜM — KARAR

(Başvuru Numarası: 2022/3575) — Karar Tarihi: 3/9/2026

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müdafinin mesleki mazeretinin kabul edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Müştekinin 31/8/2020 tarihinde sunduğu şikâyet dilekçesi üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmada başvurucunun kollukça ifadesi alınmış, müşteki tarafından sunulan ses kaydının dökümü yaptırılmış, başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle düzenlenen iddianame Ankara 39. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmiştir.

6. Duruşma yapılmaksızın basit yargılama usulü uygulanarak görülen davada başvurucunun hakaret suçundan adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Basit yargılama usulüne göre kurulan hükme başvurucu müdafiinin itiraz etmesi üzerine aynı Mahkemede yeni esas numarası verilerek yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasına karar verilmiştir. Tensip tutanağında başvurucu ve müdafiine "Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında CMK 223. maddesi uyarınca hüküm verilebilir, duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi halinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır." şerhini içerir meşruhatlı davetiye çıkarılmasına ve duruşmanın 16/12/2021 tarihinde saat 09.40'ta yapılmasına karar verilmiştir.

8. Yargılama 16/12/2021 tarihinde yapılan celsede tamamlanmıştır. Başvurucu müdafii, aynı tarihte Ankara 12. Aile Mahkemesinin E.2021/817 sayılı dosyasında duruşması olması nedeniyle duruşmaya katılamayacağını bildiren mazeret dilekçesini celse öncesinde Bakanlık Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan CELSE isimli mobil uygulama aracılığıyla Mahkemeye sunmuştur. Mahkeme, katılan ve başvurucu adına çıkarılan şerhli davetiyelerin usulüne uygun şekilde tebliğ edildiği, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince taraflar gelmese bile duruşma yapılabileceği ve yokluklarında 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesi gereğince hüküm verilebileceğinin belirtildiği, ayrıca başvurucu müdafiinin mazeretini delillendirmediğini de dikkate alarak mazeretin reddine karar vermiştir.

9. Aynı celsede iddia makamınca esas hakkındaki mütalaa açıklanmış; Mahkemece savunmanın hazır bulunmadığı bu celsede başvurucunun anılan suçtan 1.500 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Gerekçeli kararda karar tarihinde aralarında boşanma davası devam eden, resmî nikahlı evli olan katılan ile başvurucunun suç tarihinde birlikte yaşadıkları ikametgâhlarında bulundukları sırada taraflar arasında ailevi sebeplerden çıkan tartışmada başvurucunun katılana yönelik hakaret içeren sözler söylediğine, başvurucunun soruşturma aşamasında alınan savunmasında üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğine ancak dosya içinde bulunan ses kaydı ve kaydın dökümüne ilişkin rapora göre başvurucunun suça konu sözleri katılana söylediğinin Mahkemece kabul edildiğine dayanmıştır.

10. Nihai karar başvurucu tarafından 9/1/2022 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 5271 sayılı Kanun'un "Şüphelinin veya sanığın müdafi seçimi" başlıklı 149. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir: "(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir."

12. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada hazır bulunacaklar" başlıklı 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan ilgili kısım şöyledir: "Müdafiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir."

13. 5271 sayılı Kanun'un "Ara verme" başlıklı 190. maddesi şöyledir: "(1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir. (2) 176 ncı maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Basit yargılama usulü" başlıklı 251. maddesinin (1) ila (5) numaralı fıkralarının ilgili kısımları şöyledir: "(1) Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir... (2) Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını iki hafta içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca, toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir. (3) Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir. ... (5) Hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçları belirtilir."

15. 5271 sayılı Kanun'un, 7499 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki ve başvuru konusu yargılamanın yapıldığı tarihteki hâli ile "Basit yargılama usulünde itiraz" başlıklı 252. maddesinin ilgili kısımları şöyledir: "(1) 251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir. (2) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetiyede bu husus yazılır..."

16. 5271 sayılı Kanun'un "İstinaf" başlıklı 272. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısımları şöyledir: "(3) Ancak; a) (Değişik: 31/3/2011-6217/23 md.) Hapis cezasından çevrilen adlî para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen onbeşbin Türk Lirası dâhil adlî para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, ... Karşı istinaf yoluna başvurulamaz...."

2. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2022/1863, K.2022/6200 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Taksirle yaralama suçundan sanığın mahkûmiyetine ilişkin hüküm, sanık

müdafii ve katılan vekili tarafından temyiz edilmekle, dosya incelenerek gereği düşünüldü: Bozma ilamına uyularak yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre; 5271 sayılı CMK'nın 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunun 24. maddesi yeniden düzenlenmiş olan 'Basit Yargılama Usulü' başlıklı 251. maddenin 1. fıkrasında yer alan 'Asliye Ceza Mahkemesince iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı 2 yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir' şeklindeki düzenlemeye göre basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmama takdirinin mahkemeye bırakıldığı, bozma ilamına uyularak yapılan yargılamada mahkemece 04/11/2021 tarihli 4 numaralı celsede basit yargılama usulünün uygulanmaması gerekçelerinin açıklanarak, genel hükümlere göre yargılamaya devam edilip karar verildiği gözetildiğinde mahkemenin uygulama yapılmayacağına ilişkin takdirinin olduğu anlaşılmakla yapılan incelemede; Sanık müdafinin 04/11/2021 tarihli son duruşmaya katılamayacağına ilişkin mazeret beyan ederek duruşmanın ertelenmesini talep etmesine karşın, bu istemin "dosyanın geldiği safahat dikkate alındığında" şeklindeki yasal olmayan gerekçeyle reddedilmesi suretiyle, savunma hakkı kısıtlanarak yazılı şekilde hüküm kurulması [bozmayı gerektirmiştir.]"

18. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 13/5/2024 tarihli ve E.2022/6654, K.2024/6430 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Mahkemece 14.09.2021 tarihli duruşmada Cumhuriyet savcısına varsa tevsii tahkikat yoksa mütalaasını sunmak üzere süre verildiği, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını hükümlerin verildiği 23.11.2021 tarihli duruşmada açıkladığı ve duruşma gününden haberdar olan sanıklar müdafiilerinin duruşmadan önce ayrı ayrı sundukları dilekçeleriyle başka mahkemelerdeki duruşmaları nedeniyle celseye katılamayacaklarını ifade edip Cumhuriyet savcısının mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere süre talep etmelerine rağmen, Mahkemece anılan talepler reddedilerek sanıkların mahkûmiyetlerine karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı Kanun'un 197 nci maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çelişmeli yargılamanın gereği olan silahların eşitliği ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alındığında, sanıklar müdafiilerinin mazeretleri kabul edilerek Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunma yapma imkânı tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, yargılamaya devam edilip hükümler kurulması suretiyle sanıkların savunma haklarının kısıtlanması, hukuka aykırı bulunmuştur."

19. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 8/4/2021 tarihli ve E.2018/6712, K.2021/3540 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Sanıklar hakkında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan açılan kamu davasına ilişkin yargılamanın toplam 3 oturumda tamamlandığı, ilk iki oturumda hazır bulunan sanıklar müdafinin, iddia makamı tarafından esas hakkında mütalaanın sunulup, bu mütalaa doğrultusunda mahkûmiyet hükmünün kurulduğu 18.12.2014 tarihli 3. oturum için 'Yayladağı Adliyesi ve İcra Dairesindeki işleri nedeniyle duruşmaya katılamayacağından' bahisle mazeret dilekçesi vermiş olması karşısında, 5271 sayılı CMK'nin 197. maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibariyle çekişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; sanıklar müdafiinin mazeretinin kabulü ile sözlü savunma

yapma imkân tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, mazeret dilekçesi sunup duruşmanın ertelenmesini isteyen sanıklar müdafiinin talebi reddedilerek yargılamaya yokluğunda devam edilip hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

B. Uluslararası Hukuk

20. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı bakımından ilgili uluslararası hukuk için bkz. B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 25-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 3/9/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; müdafiinin Bakanlık tarafından hizmete sunulan CELSE adlı uygulamayı kullandığını, anılan uygulamada kendisinin dosyası ile aynı gün ve yakın saatlerde Ankara 12. Aile Mahkemesinin E.2021/817 No.lu dosyasında müdafiinin duruşması olduğu ve mahkemelerin farklı binalarda bulunduğu bildiriminin gelmesi üzerine kendisi hakkındaki yargılamada mazeret dilekçesini Mahkemeye sunduğunu belirtmiştir. Başvurucu müdafii; uygulama üzerinden sunulan mazeretlerde belge ekleme imkânı bulunmadığını, mesleki mazeretinde belirtilen mahkeme adı ve dosya numarası hakkında UYAP üzerinden kontrol yapılarak somut değerlendirmede bulunulması mümkün iken mazeretini delillendirmediği gerekçesiyle soyut nedenlerle mazeretin reddedildiğini, tek celsede görülen yargılamada mütalaa alınarak karar verildiğini vurgulamıştır. Başvurucu, mazeretini soyut olarak reddeden Mahkemenin kendisinin ve müdafiinin yokluğunda yargılama yaparak savunmalarını dinlemeden kesin olarak mahkûmiyet kararı vermesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde özetle Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri B. No: 2014/6971 sayılı kararında belirlemiştir. Buna göre suç isnadı altındaki kişiye savunma için yeterli zamanın yargılamayı adil olmaktan çıkarmayacak şekilde tanınması, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmasını olumsuz etkilememelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama, savunma için gerekli zamana sahip olma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli; anılan hakkın gerçek anlamda kullanılmasını mümkün kılacak bir süratle sonuçlandırılmalıdır. Bunların yanında yargılama sürecindeki esaslı işlemlere karşı süre verilmemesi, başvurucunun savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı bir duruma düşmesine sebebiyet verebilir. Yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikteki yeni durumlarda suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması icap eder (B. No: 2014/6971, §§ 35-49).

28. Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade eder. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafi aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (B. No: 2019/3512, 26/5/2021, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. B. No: 2014/6971, §§ 43, 45). Savunma için gerekli kolaylıklara sahip olma hakkı mutlak değildir. İstisnai hâllerde sınırlandırılması mümkündür. Özellikle üçüncü şahısların temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla bu tedbirlere başvurulmasının zorunlu olduğuna kanaat getirildikten sonra soruşturma evresinde bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilebilir. Ancak sanığın dava dosyasına erişimine getirilecek kısıtlamanın duruşma öncesinde delillerin sanığa ulaştırılmasını ve kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasını engellememesi gerekir (B. No: 2014/6971, § 46).

29. Anayasa Mahkemesinin B. No: 2020/20852 (19/10/2023) sayılı başvurusuna konu olayda istinabe yoluyla savunması alınan sanık, duruşmadan bağışık tutulmayı talep etmiş; mahkeme bu talep hakkında bir karar vermemiştir. Tek celsede tamamlanan duruşmadan önce sanık müdafiinin sunduğu mesleki mazeret dilekçesi mahkeme tarafından değerlendirilmemiş, duruşmada açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmaya gerekli zaman ve kolaylıklar tanınmadan sanık ve müdafiinin yokluğunda duruşma bitirilerek mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, anılan kararında esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir

işlem olmasına rağmen savunmanın hazırlanması için süre verilmemesi nedeniyle başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

30. Basit yargılama usulü, ceza usul hukukunda kovuşturma aşamasına özgü genel yargılama usulüne alternatif olarak ilk kez 5271 sayılı Kanun'un 251. ve 252. maddelerinin yeniden düzenlenmesiyle ihdas edilmiştir. Anılan Kanun'un 251. maddesinde basit yargılama usulünün uygulanma şartları, 252. maddesinde ise basit yargılama usulü kapsamında verilen hükme karşı yapılacak itiraza ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Basit yargılama usulü, adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlı olmak üzere uygulanabilen istisnai bir muhakeme yoludur. Kanun'da duruşma günü belirlenmeden önce basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu usulün uygulanması için öncelikle soruşturma aşamasında toplanan delillere göre hâkimin vicdani kanaate ulaşması gerekmektedir. Delillerin vicdani kanaatin oluşmasına yeterli olup olmadığı esasa ilişkin karar verilinceye kadar hâkim tarafından değerlendirilebilecektir. Nitekim 251. maddenin (6) numaralı fıkrasında mahkemece gerekli görülmesi hâlinde hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebileceği düzenlenmiştir (AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/6/2023, §§ 60-62).

31. Başvuruya konu yargılamanın gerçekleştiği tarih itibarıyla 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan düzenlemeye göre yöntemine uygun yapılan itiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılacağı ve genel hükümlere göre yargılamaya devam edileceği belirtilmiştir. Aynı fıkrada tarafların duruşmaya gelmemesinin yokluklarında 223. madde uyarınca hüküm verilmesine engel olmayacağı ancak taraflara gönderilecek davetiyede duruşmaya gelmemeleri hâlinde yokluklarında karar verilebileceği hususuna yer verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Maddenin devamında mahkemenin itiraz üzerine karar verirken basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı olmadığı ancak itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251. maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca yapılan dörtte bir oranındaki indirimin korunacağı belirtilmiştir. İtiraz üzerine verilen karara karşı genel hükümlere göre istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulabileceği hükme bağlanmıştır (bkz. AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/6/2023, §§ 67-69).

32. Bu itibarla basit yargılama usulüyle ceza miktarına göre nispeten hafif nitelikteki suçlar için sanık, mağdur ve şikâyetçinin yazılı beyan ve savunmalarıyla yetinilerek duruşma yapılmaksızın uyuşmazlığın sona erdirilmesine imkân sağlandığı anlaşılmaktadır. Basit yargılama usulünde genel yargılama usulünde yer verilen bazı güvencelerin uygulanmadığı duruşmasız evre ile itiraz üzerine genel yargılama usulünün uygulandığı ancak sanığın yokluğunda karar verilebilme imkânının olduğu duruşma safhası olmak üzere iki aşamalı bir sistem öngörülmüştür. İtirazdan sonraki süreçte tarafların yokluğunda uyuşmazlık hakkında karar verilebilmesinin ancak basit yargılama usulü kapsamındaki suçlar yönünden söz konusu olabileceği anlaşılmaktadır (AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/6/2023, § 70).

33. Sanığa adil yargılanma hakkının asgari güvencelerinden yararlanma imkânı sağlanmak şartıyla sanığın yokluğunda yürütülen kovuşturma işlemleri ilke olarak tek başına adil yargılanma hakkına aykırılık oluşturmaz (AYM, E.2022/145, K.2023/59, 22/3/2023, § 24).

34. Ancak sanığın hem ilk derece mahkemelerinde görülen yargılamada hem de kanun yolu aşamalarında yeterince savunulması ceza adaleti sisteminin adilliği açısından büyük önemi haiz olup sanığın aleyhine verilen kesin karara karşı kanun yoluna başvuramadığı durumlarda konunun öneminin arttığı ortadadır. Bu bakımdan sanığın usulüne uygun olarak çağrılmasına rağmen gelmediği ve hakkında kesin nitelikte karar verildiği durumlarda müdafi yardımından yararlanma hakkının ayrıca değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

35. Yukarıda yapılan açıklamalar ve mevzuat hükümlerinden anlaşıldığı üzere basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmama takdirinin kendisine bırakıldığı Mahkeme, öncelikle bu usulü uygulamıştır. Başvurucu müdafiinin itirazı üzerine yargılama genel hükümlere göre yeniden görülmeye başlanmıştır. Başvurucu ve vekiline mevzuatta yer alan gerekli ihtarat yapılmış ve duruşma günü tayin edilmiş (bkz. § 7), çıkarılan tebligat usulünce tebliğ edilmiş ise de duruşma günü tarafların yokluklarında hüküm verilmesi Mahkemenin takdirine bırakılmıştır (bkz. § 15). Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre sanık daha önce savunması alınmış olmak kaydıyla talep üzerine duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutulabilmektedir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, § 78).

36. Olayda genel hükümlere göre yürütülen yargılamada başvurucunun duruşmadan bağışık tutulma talebi, başvurucu hakkında duruşmadan bağışık tutulma kararı bulunmadığı gibi duruşmanın ilk ve tek celsesine başvurucu ve müdafii katılmamıştır. Aksine başvurucu müdafii, mahkeme adı ve dosya numarası belirterek başka bir mahkemede duruşması bulunması sebebiyle duruşmaya katılamayacağını bildirerek mazeretinin kabul edilmesini celse öncesinde talep etmiştir. Mahkeme; müşteki ve başvurucu adına çıkarılan şerhli davetiyelerin usulüne uygun şekilde tebliğ edildiği, 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince taraflar gelmese bile duruşma yapılabileceği ve yokluklarında 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesi gereğince hüküm verilebileceğinin belirtildiği, ayrıca başvurucu müdafiinin mazeretini delillendirmediği gerekçesiyle başvurucu müdafiinin mazeretini reddetmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış; Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir. Esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve Mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olduğu anlaşılmaktadır (bkz. [GK], B. No: 2022/2407, 9/10/2024, § 30). Hakkında duruşmadan bağışık tutulma kararı da bulunmayan başvurucunun iddianamede kendisine yüklenen suçlama ve yokluğunda sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı kendisi veya müdafii aracılığıyla savunma sunmasına imkân tanınmamıştır. Yargıtay, benzer durumlarda başvurucunun veya müdafiinin mazeret taleplerinin kabul edilmemesini savunma hakkının kısıtlanması olarak değerlendirmiştir (bkz. §§ 17-19).

37. Öte yandan başvurucu müdafii mahkeme adı ve esas numarası belirterek CELSE adlı uygulama üzerinden mesleki mazeret dilekçesi sunduğuna ve anılan uygulamanın dilekçeye belge ekleme dolayısıyla mazeretini delillendirmesine olanak sağlamadığına dikkat çekmektedir. Kuşkusuz sanık ya da müdafiinin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi hâlinde duruşmaya devam edilebilmesi, mazeretin geçerliliği, haklılığı konusundaki değerlendirme Mahkemenin takdirindedir.

38. Bir belgeye dayalı olmayan mazeretlerin mahkemelerce kabul edilmemesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin ihlaline yol açmayabilir. Ancak ani gelişen veya acil ve önemli durumların söz konusu olabileceği gözetilerek özellikle esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda belgelendirilmemiş olsa dahi mazeretlerin kategorik olarak reddedilmemesi gerektiği kabul edilmelidir (B. No: 2022/2407, § 31). Ayrıca somut olayda bilinçli bir şekilde hukuka aykırı davranılarak yargılamanın uzatılmaya çalışıldığı sonuç ya da değerlendirmesine de ulaşılmamıştır.

39. Bu kapsamda başvuru konusu olayda duruşmadan bağışık tutulma kararı bulunmayan ve hakkındaki mütalaa açıklanarak tek celsede kesin nitelikte hüküm kurulan, bu kesin nitelikteki hükme karşı kanun yoluna başvuru imkânı bulunmayan başvurucu müdafiinin uygulamaya ilişkin iddiaları da dikkate alındığında mazeretinin delillendirilmediğinden bahisle reddedilmesine ilişkin Mahkemenin yaklaşımı aşırı şekilci bir özellik taşımaktadır. Mahkeme -başvurucunun maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi için herhangi bir karşı dengeleyici güvenceye de başvurmadan- esas hakkındaki mütalaanın açıklandığı celsede başvurucu müdafiinin mazeretini reddetmiş, başvurucu ve müdafiine savunma hakkı tanımaksızın kesin nitelikte karar vermiştir. Olayın gerçekleştiği tarih ile kovuşturmanın sonuçlandığı tarih arasında uzun bir zaman geçmediği de gözetilerek yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 39. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/1333, K.2021/1454) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/9/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.